

جهانی شدن حقوق کیفری در پرتو مبارزه علیه جرایم سازمان یافته

ابوالفتح خالقی^۱

سجاد اختری^۲

تاریخ دریافت: ۹۳/۹/۱۲ تاریخ پذیرش: ۹۳/۱۱/۱۵

از صفحه ۲۱ تا ۳۶

چکیده

جهانی شدن به عنوان فرایندی که در حوزه‌های مختلف زندگی انسان‌ها مطرح شده، در حوزه علوم جنایی نیز به عنوان یک ضرورت قابل طرح است؛ زیرا بزهکاری در سطح بین‌المللی گسترش پیدا کرده و هیچ کشوری از برخی از جرایم جهانی شده مانند جرایم تروریستی، اقتصادی و ... در امان نیست. با توجه به گسترش دامنه بزهکاری، تغییر هویت و دگرگونی شکل ارتکاب جرم از حالت سنتی به جرم سازمان یافته بین‌المللی و عدم امکان استرداد بسیاری از مجرمین بین‌المللی و گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات در ارتکاب جرایم، تنها راهکار مبارزه با این‌گونه جرایم نوین و پیشگیری از آن، شناخت آنها و تجزیه و تحلیل از ارتکاب آن در سطح داخلی و بین‌المللی می‌باشد. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی در صدد تبیین جهانی شدن حقوق کیفری در راستای مقابله با جرایم سازمان یافته هستیم.

واژگان کلیدی: جهانی شدن، پیشگیری از وقوع بزهکاری، حقوق کیفری، جرایم سازمان یافته فراملی، اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی.

مقدمه

پدیده جهانی شدن حقوق کیفری بازتاب فرایند تاریخ حقوق و نتیجه منطقی آموزه‌های فلسفی سیاسی و دکتترین حقوق بین‌المللی کیفری است. تعارض نظام‌های کیفری ملی و تجلی وجوه این تعارض در صلاحیت قانون گذاری قضایی و اجرایی از یک سو و عدم اعتبار احکام کیفری بیگانه در اکثر کشورها از سوی دیگر سبب شده تا نظام جهانی به سوی جهانی شدن حقوق کیفری و به دنبال آن جهانی شدن پیشگیری و مجازات گرایش نشان دهد.

گرچه در دوران معاصر، حقوق کیفری به صورت جلوه‌ای از حاکمیت دولت و به عنوان ابزاری برای حفظ نظم عمومی تعریف شد و اصل سرزمینی بودن حقوق کیفری، اصلی مطلق و انعطاف‌ناپذیر تلقی می‌شد، ولی امروزه به خاطر جهانی شدن پیشگیری از بزهکاری هستیم که دیگر بعد داخلی ندارد. ایران هم با تصویب موافقت‌نامه‌های همکاری در زمینه همکاری‌های امنیتی و دیگر موافقت‌نامه‌ها با سایر کشورها در سطح منطقه‌ای و جهانی، گام‌های مؤثری را در همسویی با جهانی شدن پیشگیری از بزهکاری برداشته است.

تحقق نسبی حقوق کیفری مشترک و به تبع آن جهانی شدن پیشگیری از بزهکاری، بر اساس اصول مشترک بین دولت‌ها، اندیشه‌ای عملی است، اما با مشکلاتی نیز مواجه است و محدودیت‌هایی را هم در بردارد. بنابراین وجود موانع بر سر این فرایند امری اجتناب‌ناپذیر می‌باشد و نمی‌توان انتظار داشت که جهان بدون هیچ مشکلی به حقوق مشترک بین‌المللی دست یابد. اما عده‌ای این موانع را مؤثر نمی‌دانند و معتقدند جهانی شدن پیشگیری از بزهکاری به مقدمات زیادی احتیاج دارد، از جمله دست یافتن به دموکراسی پایدار، استفاده از راه‌های مناسب جهت توسعه نظام کیفری، تأسیس نهادهای تخصصی، تصویب مقررات حقوقی و برگزاری کنگره‌های سازمان ملل که این نهاد از سال ۱۹۵۵ تاکنون به منظور دستیابی به راهکارهایی به منظور پیشگیری از بزهکاری و طراحی حداقل استانداردهای برخورد با مجرمان کنگره‌هایی را هر ۵ سال یک بار برگزار کرده است. در این کنگره‌ها نمایندگان دولت‌ها و ملت‌ها و بسیاری از متخصصان شرکت داشته‌اند و رهنمودهایی ارائه کرده‌اند. کنگره‌های سازمان ملل متحد با شرکت نمایندگان دولت‌ها- متخصصان عدالت کیفری و ... جهت بحث درباره مشکلات عمومی- تجربیات مشترک و یافتن راه‌حل‌هایی در مورد بزهکاری و پیشگیری از وقوع آن منعقد شده است. توصیه‌های این کنگره‌ها مربوط به نهادهای قانون گذاری و سیاست گذاری سازمان ملل متحد و دولت‌های محلی و بومی و اسناد منتشر شده توسط سازمان ملل متحد در قبال جرایمی همچون پول شویی، قاچاق زنان، دزدی دریایی و ... بوده است. در دستور کار کنگره‌ها موضوعات اساسی زیر از جمله تعیین معیارهای مؤثر برای مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی، همکاری بین‌المللی علیه تروریسم، فساد، قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان، تعیین ضابطه در زمینه پیشگیری از جرایم و بسط عدالت کیفری و ... قرار دارد، اما این گونه اقدامات تا چه اندازه در جهانی شدن پیشگیری از بزهکاری سازمان یافته مؤثر بوده است و آیا کمکی به کاهش معضل این نوع بزهکاری در سطح بین‌المللی نموده است؟

در راستای پاسخگویی به سؤالات فوق این مقاله مشتمل بر دو مبحث است که در گفتار اول تعاریف و

مفاهیم مربوط به جرم سازمان یافته و انواع آن و ... مورد بررسی قرار می‌گیرد و در گفتار دوم که با عنوان تحلیل مصادیق بارز جرایم سازمان یافته در بستر جهانی شدن حقوق کیفری می‌باشد ما به بررسی و نقد مهم ترین جرایم سازمان یافته می‌پردازیم.

مبحث اول - تعاریف و مفاهیم جرم سازمان یافته

در این مبحث در طی شش گفتار به تعریف و انواع جرایم سازمان یافته، ویژگی‌هایی که این جرایم دارند و آنها را از سایر جرایم متمایز می‌سازد و همچنین آثار و اهداف این نوع جرایم، ویژگی‌هایی که سازمان‌های مجرمانه در جرایم سازمان یافته دارند و علل گسترش این جرایم پرداخته می‌شود.

گفتار اول - تعاریف جرم سازمان یافته

برای جرم سازمان یافته تعاریف زیادی شده است که با وجود تفاوت‌هایی که دارند، همه از حیث مفهوم مشترک‌اند. در یک تعریف کوتاه آمده است: «جنایت سازمان یافته، ارتکاب برنامه‌ریزی شده جنایاتی قابل توجه برای تحصیل منفعت یا قدرت است. در صورتی که بیش از دو شریک در مدت زمان طولانی یا نامحدود سهمی از طریق تجارت یا ساختارهای شبه تجارتي یا استفاده از خشونت یا دیگر وسایل تهدید یا از طریق نفوذ در سیاست یا رسانه‌ها یا اداره عمومی، سیستم دادگستری یا اقتصاد ایفا نموده و با یکدیگر همکاری کنند» (سلیمی، ۱۳۸۲: ۳۱). یا «فعالیت مجرمانه مستمری که با هماهنگی صورت می‌گیرد» (دونالد، ۱۹۶۹: ۳۰۴). این تعریف که هم دایره جرم سازمان یافته را بسیار گسترده کرده و تمام جرایمی که با مشارکت یا معاونت دو یا چند نفر ارتکاب می‌یابد را شامل می‌شود و هم از حیث تعداد مرتکبان و نوع فعل ارتكابی و شرایط و خصوصیات اطلاق دارد، دارای معنای جامع و مانع نبوده و نمی‌تواند مبنای مباحث مربوط قرار گیرد. در تعریفی دیگری که مورد اتفاق جرم شناسان می‌باشد، جرم سازمان یافته اقدام مجرمانه مستمری است که برای کسب سود و منفعت از طریق انجام فعالیت‌های غیرقانونی مورد نیاز مورد انجام می‌شود (آینس، ۱۹۸۹: ۵). این تعریف نسبت به تعداد مرتکبان و سازمان یافتگی جرم و تبانی میان مجرمان و ایفای نقش خاص از طرف هر یک از آنان ساکت بودن و در نتیجه، تعریف جامع و کاملی نیست.

گفتار دوم - علل حقوقی گسترش جرایم سازمان یافته

به طور مختصر می‌توان عوامل زیر را در گسترش جرایم سازمان یافته در جامعه دخیل دانست:

بند اول - گروهی بودن ارتکاب جرم در جرایم سازمان یافته

در روانشناسی جنایی ثابت شده است در صورتی که برای ارتکاب جرمی دسته، گروه و باند و امثال آن وجود داشته باشد، از نظر روانی ارتکاب جرم برای شخص مرتکب آسان تر است (کی‌نیا، ۱۳۷۴: ۲۲۴-۲۲۳). و

شخص با نگرانی و وا همه کمتری به ارتکاب جرم مبادرت می‌ورزد؛ زیرا اولاً؛ افرادی که همانند خود می‌یابد و در ارتکاب جرم همکاری را دارد که زمینه ارتکاب جرم را فراهم می‌سازند و او را به اهداف مجرمانه‌اش نزدیک‌تر می‌سازند. ثانیاً؛ وجود شرکا و معاونان در ارتکاب جرم موجب می‌شود نقش شخص مرتکب در جرم به هنگام تعقیب و محاکمه کم‌رنگ‌تر از وقتی باشد که وی آن جرم را به تنهایی انجام می‌داده است و در نتیجه از نظر روانی شخص مجازات کمتری را در صورت تعقیب و محاکمه برای خود پیش‌بینی می‌کند. ثالثاً؛ با وجود شرکا و معاونان اهداف مجرمانه دست‌یافتنی‌تر به نظر می‌رسد؛ چون با وجود مرتکبان متعدد و طراحی برنامه‌ریزی مناسب، شخص با اعتماد به نفس بیشتری مأموریت مربوطه را انجام می‌دهد. رابعاً؛ در چنین حالتی خطر دستگیری، توقیف، تعقیب، محاکمه و پس از آن مجازات، به مراتب کم‌تر از موقعی است که شخص به صورت فردی و سنتی جرم را انجام می‌دهد؛ زیرا در جرایم سازمان‌یافته، گروهی عهده‌دار برنامه‌ریزی هستند و به گونه‌ای ارتکاب جرم را طراحی می‌کنند که احتمال دستگیری و توقیف کمتر باشد و گروهی دیگر به دنبال فاسدسازی مأموران اجرای قانون هستند و در نتیجه زمینه توقیف و تعقیب را از بین می‌برند و گروهی دیگر که در واقع مأموریت‌های پشتیبانی ارتکاب جرم را دارند با ایجاد عملیات و تهدید و ارباب، شخص توقیف شده را نجات داده یا مأموران اجرایی و قضایی مرتبط با پرونده را از توقیف، محاکمه، صدور حکم و یا صدور حکم شدید باز می‌دارند و سرانجام به سبب این که جرایم ارتكابی به صورت سازمان یافته منافع اقتصادی قابل توجهی را به همراه دارد، در سطح وسیع‌تری در جذب افراد بزهکار مؤثر است. در نتیجه، گروهی بودن ارتکاب جرم از یک طرف خطرات ناشی از ارتکاب جرم را کم کرده و از طرف دیگر احتمال دستیابی به منافع قابل توجه را بیش‌تر می‌کند (شمس ناتری، ۱۳۸۰: ۱۱۱).

بند دوم - عدم توازن میان امکانات بازدارنده و امکانات مجرمان سازمان یافته

در بیشتر کشورهای امکانات مبارزه با جرم اعم از روش‌های پیشگیری از جرایم و ابزار مربوطه سنتی است. این در حالی است که مرتکبات جرایم سازمان یافته در بسیاری از موارد، به ویژه در جرایم فراملی، از امکانات مدرن و پیشرفته‌ای برخوردارند. اگر در گذشته معاهدات میان مجرمان به صورت نوشته محسوس و عینی مبادله می‌شد و یا مکالمات آنها از راه دور به وسیله تلفن صورت می‌گرفت که می‌توانست استراق سمع شود و در نتیجه همین نوشته‌ها یا مکالمات می‌توانست به عنوان سند ارتکاب جرم توسط پلیس ارایه گردد، امروزه با به کارگیری امکانات جدید و از طریق تجارت الکترونیکی و ارسال نامه با ایمیل (پست الکترونیکی) و امثال آن از سوی مجرمان سازمان یافته فراملی، پلیس توانایی به دست آوردن سند ارتکاب جرم از این طریق را ندارد. از طرف دیگر، به سبب جهانی شدن، باز شدن مرزهای میان کشورهای، اقتصاد آزاد و عدم دخالت دولت‌ها در بازار و امثال آن، مجرمان به راحتی از مرزها گذر کرده و خود را از دسترس پلیس داخلی کشور دور نگه می‌دارند و همین مطلب مشکل تعقیب و دستگیری مرتکبان را دو چندان کرده است. علاوه بر موارد یاد شده، امروزه به سبب لزوم مراعات قواعد مربوط به حقوق شهروندان از ناحیه پلیس و دیگر نهادهای پیشگیری کننده و مراعات

حق خلوت اشخاص، بسیاری از امور مربوط به جرایم سازمان یافته که در خفا صورت می‌گیرد، از چشم مأموران پلیس مخفی می‌ماند. در نتیجه، پلیس در بسیاری از موارد ارتکاب جرم سازمان یافته امکان مقابله مستقیم را از دست می‌دهد. به عبارت دیگر، در حالی که پیشگیری از جرایم سنتی و سرکوب آنها در نتیجه کنترل این جرایم توسط پلیس امری آسان به شمار می‌آید، امکان کنترل جرایم سازمان یافته توسط پلیس به سبب عدم توازن میان امکانات، بسیار کم‌تر است.

بند سوم - گسترش موضوعات مجرمانه

امروزه با توسعه دانش و فن‌آوری، دامنه جرایم به طور قابل توجهی گسترش یافته و این گسترش با توجه به ارتکاب آنها به صورت سازمان یافته و با ابزار جدید، امکان دستگیری و تعقیب مرتکبان را کاهش داده است. اگر در گذشته جرایمی همچون سرقت، کلاهبرداری و جعل در فضای حقیقی و مادی و عینی امکان پذیر بود، امروزه این جرایم و جرایمی از این قبیل، نه فقط در فضای حقیقی، بلکه در فضای مجازی هم امکان پذیر شده است. با وارد شدن در سایت‌های بانک‌ها و موسسات اقتصادی مختلف می‌توان مال دیگری را برد و در نتیجه مرتکب کلاهبرداری شد و با ساختن نوشته‌های غیرواقعی و انتساب آنها به افراد می‌توان ضررهای مادی و معنوی قابل توجهی را بر آنها تحمیل کرد.

از طرف دیگر، با تولید سایت‌های مختلف پورنوگرافی و ارایه تصاویر مستهجن و دعوت از مشتریان می‌توان بازار مالی مجرمانه قابل توجهی را به وجود آورد و فاحشگی را رواج داد و جرایم مختلف غیرقابل کنترلی را در فضاهای مجازی ایجاد کرد.

جرایمی از این قبیل که در نتیجه گسترش علم و فناوری به وجود آمده‌اند، غالباً به صورت سازمان یافته ارتکاب می‌یابند، در حالی که امکان دسترسی به مراکز آنها مشکل بوده و در نتیجه درآمدهای مطمئنی را برای مرتکبان آنها بدون هراس از توقیف و تعقیب فراهم می‌کند. (همان: ۱۱۲).

بند چهارم - بالا بودن درآمد فعالیت مجرمانه و کاهش هزینه ارتکاب این فعالیت‌ها

بیشتر مصادیق جرایم سازمان یافته نظیر قاچاق مواد مخدر، قاچاق زنان و کودکان، قاچاق مهاجران، جرایم رایانه‌ای و امثال این‌ها با وجود پایین بودن هزینه ارتکاب، به سبب همکاری اعضای باند در ارتکاب آن و توزیع هزینه آن، اعم از هزینه مادی و غیرمادی، در میان مرتکبان، سود سرشاری را نصیب مجرمان می‌سازد. برای مثال، درآمد حاصل از قاچاق مواد مخدر در سال بیش از پانصد میلیارد دلار تخمین زده می‌شود که پس از تجارت اسلحه بالاترین درآمد را به خود اختصاص می‌دهد. موارد دیگر جرایم سازمان یافته نیز به سبب مشتریانی که در بازار دارند، از چنین وضعیتی برخوردارند. همین امر موجب ایجاد انگیزه در میان مجرمان برای ارتکاب این جرایم می‌گردد (همان: ۱۱۲).

بند پنجم - خلأهای قانونی و عدم انطباق قوانین سنتی با جرایم مربوط

به دلیل جدید بودن بسیاری از مصادیق جرایم سازمان یافته و عدم جرم‌انگاری آنها در قوانین کیفری بسیاری از کشورها، ارتکاب این گونه فعالیت‌ها بدون هزینه و ضمانت اجرای کیفری بوده و مرتکبان با آسودگی خیال آنها را انجام می‌دهند.

برای نمونه، فعالیت‌هایی از قبیل قاچاق زنان و کودکان، قاچاق اعضای بدن، قاچاق مهاجران، پول شویی، جرایم رایانه‌ای، قاچاق مواد هسته‌ای و امثال آنها یا اصلاً جرم‌انگاری نشده است و یا در صورتی که قانون کیفری خاصی در مورد برخی از آنها وضع شده، بسیار سنتی بوده و ضمانت اجرای کیفری پیش‌بینی شده نمی‌تواند از ارتکاب این گونه جرایم پیشگیری نماید.

از طرف دیگر، در مواردی که هم بر اساس قواعد سنتی حقوق کیفری ضمانت اجرای لازم پیش‌بینی شده است، در مورد جرایم سازمان یافته این قواعد کارایی لازم را ندارد. برای نمونه، یکی از ویژگی‌های جرایم سازمان یافته وجود سلسله مراتب است. در این سلسله مراتب گرچه به ظاهر نقش عینی و کاری از آن مباشران جرم است، اما در واقع رهبران و آمران سازمان جرم را طراحی و هدایت می‌کنند و نقش فسادآمیز آنان بسیار بیشتر از مباشران است. از نظر قواعد سنتی حقوق جزا، این رهبران و آمران معاون جرم تلقی می‌شوند و مجازاتشان حداقل مجازاتی است که برای مباشران جرم پیش‌بینی شده است و این وضعیت در حقوق جزا با فلسفه حقوق جزا که اعمال عدالت و برقراری و تثبیت نظم عمومی است، سازگار نیست.

به سبب حاکمیت این وضعیت، مجرمان حرفه‌ای و متفکر با تشکیل باند مجرمانه و رهبری آن و دور نگه داشتن خود از صحنه عملیات فیزیکی جرم، با قبول کمترین مجازات احتمالی، بیشترین درآمد را از ارتکاب جرم به دست می‌آورند.

با وجود اختلاف قابل توجهی که در تعریف جرم سازمان یافته وجود دارد، اندیشمندان علوم جنایی در شدید بودن مظاهر این جرم اتفاق نظر دارند، به گونه‌ای که قرن بیست و یکم میلادی به عنوان قرن جرایم سازمان یافته مطرح می‌باشد. خطر و تهدید جرایم سازمان یافته به ویژه از آن جهت است که به صورت برنامه‌ریزی شده و با هدایت رهبران با تجربه و امکانات ویژه و مستمر صورت می‌گیرد و آنان در راستای رسیدن به اهداف مجرمانه، با پرداخت رشوه و تطمیع، کارگزاران و مأموران اجرایی و پلیس و مدیران و قضات و دست‌اندرکاران را خریده یا با تهدید و اعمال فشار و خشونت، آنان را به سکوت وادار می‌کنند (همان: ۱۱۳).

متأسفانه هم‌گام با پیشرفت علم و فن‌آوری و سهولت گذر از مرزها و توسعه فناوری ارتباطات راه دور، جرایم سازمان یافته با گذر از مرزها جنبه فراملی و در بعضی موارد بین‌المللی پیدا کرده است. این پدیده خطر و تهدیدات ناشی از جرایم سازمان یافته را افزایش داده است.

با توجه به این که مرتکبان جرایم سازمان یافته به دنبال کسب سود و منافع مادی هر چه بیشتر هستند، نه تنها مرتکب فعالیت‌های مجرمانه می‌شوند، بلکه در مواردی نیز با انجام فعالیت‌های به ظاهر قانونی به دنبال کسب قدرت و تسخیر پارلمان بوده و از این راه علاوه بر ملغی نمودن قوانین معارض با منافعشان، به عزل و نصب مدیران

مطابق مصالح گروهی خود پرداخته و در نتیجه از خطر ارتکاب اعمال غیرقانونی خود می‌کاهند و به راحتی با ارتکاب جرایم یقه‌سفیدان و پول‌شویی، درآمدهای نامشروع خود را به طور چشمگیری افزایش می‌دهند. ارتکاب جرایم سازمان‌یافته، به ویژه آن‌گاه که سازمان‌های مجرمانه قدرت را به دست می‌گیرند نه تنها موجب فساد اقتصادی و اجتماعی و اداری می‌شود، بلکه مردم سالاری و امنیت ملی و نظم بین‌المللی را نیز به خطر می‌اندازد (همان: ۱۱۴).

گفتار سوم - ویژگی جرایم سازمان یافته

بند اول - تشکیلاتی و شبکه‌ای عمل کردن گروه‌های جنایی، به گونه‌ای که ارتباط دائم و برنامه‌ریزی شده میان گروه برقرار است و این ارتباط تصادفی نیست. بند دوم - ارتباط فراملی و فعالیت در چند کشور که دست کم بین سه نفر یا بیشتر انجام می‌شود، این ویژگی این قبیل جرم را از جرایم داخلی متمایز می‌کند. بند سوم - شدت جنایات، به این معنی که جرایمی که به وقوع می‌پیوندند از شدت و خشونت بیشتری برخوردار است.

بند چهارم - اقتصادی بودن، که جزو اهداف اصلی است و نمی‌توان آن را جزو ماهیت جرم به شمار آورد. در پیش‌نویس کنوانسیون پالمو سال ۲۰۰۰ نیز در ماده ۲، «شدن جرم» از ویژگی‌های جرم سازمان یافته قلمداد شده و بر مبنای آن مفاد کنوانسیون باید تنها نسبت به «جرم‌های شدید» قابل اعمال باشد. این ویژگی در کنوانسیون پالمو پذیرفته شد و بر مبنای آن تنها جرایمی مشمول ضمانت اجرای کنوانسیون قرار گرفت که توسط سازمان مجرمانه ارتکاب یافته و دارای مجازاتی با حداقل چهار سال حبس باشد؛ بنابراین تنها ویژگی جرم سازمان یافته که مربوط به ماهیت جرم است، شدید بودن آن است.^۱

گفتار چهارم - ویژگی سازمان مجرمانه

سازمان مجرمانه هم ویژگی‌هایی دارد که به شرح ذیل می‌باشد:

بند اول - غیرایدئولوژیک بودن سازمان یا گروه مجرمانه

این ویژگی به این معنا است که یک گروه جرم سازمان یافته، جرایم را تنها با اهداف اقتصادی و کسب منافع مادی انجام می‌دهد و با دل‌بستگی‌های مذهبی و سیاسی اقدام به ارتکاب جرم نمی‌کند. هدف این گروه تنها کسب پول و قدرت و منفعت مادی است. گرچه ممکن است این گروه‌ها گاهی به مبارزات سیاسی هم روی آورند ولی هدف اساسی آنها از این مبارزات کسب قدرت سیاسی نیست، بلکه هدف تقویت قدرت اقتصادی، لغو قوانین مغایر با اهداف مجرمانه و اقتصادی خویش و تصویب قوانین تسهیل‌کننده فعالیت‌های خاص و سرانجام

1. United Nations convention against transnational organized crimes, Art.2, par. B

به دست آوردن قدرت‌های اجرایی و غیره برای حفاظت و مصونیت سازمان و اعضای آن در مقابل اجرای عدالت است (آبادینسکی، ۲۰۰۰: ۳؛ لیمن و پاتر: ۲۰۰۰: ۷؛ فینکنور، ۱۹۹۵: ۳).

بند دوم - وجود سلسله مراتب

از آن جا که جرایم مورد بحث به صورت سازمان یافته ارتکاب می‌یابد، وجود سازمانی فعال که قابلیت طراحی، تبانی، هدایت و ارتکاب جرم را داشته باشد، ضروری است. به سبب وجود تشکیلات و حاکمیت سلسله مراتب سازمانی، این سازمان نیاز به مدیر و مجریانی دارد که هر یک با موقعیتی ویژه در آن و بر اساس نظر افراد مافوق خود انجام وظیفه کنند، حتی در برخی از سازمان‌های مجرمانه سلسله مراتب بسیار گسترده بوده و همانند تشکیلات موجود در قوای نظام، نظم خاص و فوق‌العاده در این سازمان‌ها حاکم است. (Ibid.)

بند سوم - استمرار جرم در طول زمان

در بسیاری از موارد ممکن است برخی افراد جهت ارتکاب جرم خاصی دور هم جمع شده و با هماهنگی و همفکری اقدامی مجرمانه را به صورت جمعی برای یک بار انجام دهند؛ چنین جرایمی گرچه با همفکری و سازمان یافتگی صورت می‌گیرد، اما جرم سازمان یافته به معنای مورد نظر نیست. آن چه لازم است این است که گروه مجرمانه برای یک دوره طولانی یا غیرمقید به زمانی خاص ولی مستمر تشکیل شده باشد (بسیونی، ۱۹۹۸). از این رو برخی از جرم‌شناسان، جرایم گانگستری را که برای مدتی محدود و در محدوده‌های خاص ارتکاب می‌یابد، جرم سازمان یافته تلقی نمی‌کنند (همان).

بند چهارم - ارتکاب فساد اداری

یکی از مهم‌ترین و خطرناک‌ترین ویژگی‌های سازمان‌های مرتکب جرایم سازمان یافته بهره‌گیری از فساد اداری است. از آن جا که سازمان مجرمانه به دنبال کسب منفعت یا قدرت نامشروع است و جهت رسیدن به این منافع مرتکب افعال مجرمانه مختلف می‌شود، ممکن است اعضای آن به سبب این جرایم تحت تعقیب قرار گیرند. در مواردی نیز در مراحل ارتکاب آنگاه که لازم است بخشی از کارهایشان در ادارات دولتی انجام شود، بعضی از مقررات اداری مانع انجام یا پیشرفت فعالیت‌هایشان می‌گردد.

در چنین مواردی جهت حفظ اعضای خود از تعقیب و محاکمه و یا به انجام رساندن امور جاری خود در ادارات دولتی، اقدام به فاسد کردن مدیران عالی و کارمندان اجرایی کرده و هر قدر که قدرت اقتصادی آنها بیشتر شود، توانایی فسادشان بیشتر می‌شود، تا جایی که در بعضی موارد با دخالت در انتخابات پارلمانی و تلاش جهت فرستادن نمایندگان مورد نظر به مجلس قانون گذاری و کسب توفیقات لازم در این جهت، زمینه‌الغا و نسخ قوانین مغایر با منافع اقتصادی خویش را فراهم کرده و به دنبال تصویب قوانینی هستند تا فعالیت‌های نامشروع آنان موجه جلوه داده شود، و یا با نفوذ در دستگاه قضایی و فاسد کردن قضات، هم خود را از تعقیب و

محاكمه در امان می‌دارند و هم اقدامات غیرقانونی خویش را استمرار می‌بخشند و به این شکل موجی از فساد اداری فراگیر را در جامعه فراهم می‌نمایند (همان).

بند پنجم - استفاده از ارباب و خشونت

در بسیاری از موارد، گروه‌های مجرمانه با گروه‌های رقیب رو به رو می‌شوند، در مواردی دیگر با مأمورانی برخورد می‌کنند که حاضر به همکاری با آنها در مقابل دریافت رشوه و مثل آن نیستند. در مواردی نیز حتی مأمورانی که قبلاً با آنان در مقابل دریافت رشوه همکاری می‌کردند دیگر مایل به استمرار آن نیستند. گروه جرم سازمان‌یافته هر سه دسته از عوامل یاد شده را مانع رسیدن به اهداف کاری خویش دانسته و با ارباب و تهدید دسته سوم مبنی بر افشای همکاری سابق و درگیری و اعمال خشونت نسبت به دو دسته دیگر و در صورت لزوم، از میان برداشتن آنها به کار خویش ادامه می‌دهد. علاوه بر ویژگی‌های مهم یاد شده که در بیشتر جرایم سازمان‌یافته وجود دارد، در تحقیقات موجود در این زمینه ویژگی‌های دیگری نیز برای سازمان مجرمانه بیان شده است که از جمله می‌توان به تقسیم کار به صورت تخصصی در میان اعضای گروه مجرمانه، تأمین و ارایه کالاها و خدمات غیرقانونی، تقلب در پرداخت مالیات و دیگر عوارض دولتی و ارتکاب پول‌شویی اشاره کرد که برخی از این موارد از ویژگی‌های شرکت‌های بزرگ و چند ملیتی مجرمانه می‌باشد.¹

مبحث دوم - تحلیل مصادیق بارز جرایم سازمان یافته در بستر جهانی شدن حقوق کیفری

جهانی شدن حقوق کیفری مقوله‌ای مهم و امری انکارناپذیر برای تمامی کشورهاست. امروزه مجادله در این باره که جهانی شدن حقوق کیفری همچون سایر جنبه‌های جهانی شدن یک فرایند اجتناب‌ناپذیر است یا یک برنامه از پیش تعیین شده، متروک و بی‌اثر می‌نماید؛ زیرا در آستانه هزاره سوم میلادی، جهانی شدن حقوق کیفری چنان شدت گرفته که می‌توان آن را هم برنامه و هم فرایند دانست. از یک سو جهانی شدن به واسطه برنامه یا پروژه از پیش تعیین شده است؛ به این نحو که ابتدا در قالب تدوین اسناد کیفری الزام‌آور جهانی و سپس تشکیل محکمه منطقه‌ای اروپایی و دادگاه کیفری بین‌المللی طراحی شده است.

از سوی دیگر جهانی شدن به واسطه فرایند قهرآمیز و اجتناب‌ناپذیر شکل گرفته و با توجه به تمامی عوامل، به صورت قهری سایه خود را بر سر دولت‌ها و ملت‌ها می‌گستراند، همان طور که جهانی شدن آثار مثبتی به همراه داشته آثار منفی نیز در پی داشته است یکی از آثار منفی جهانی شدن که امروزه در مورد آن اتفاق نظر وجود دارد جهانی شدن و ظهور برخی از جرایم است که به جرایم ملی - محلی خاص هر کشور یا منطقه افزوده شده است. مصادق برجسته فرایند جهانی شدن، ظهور جرایم سایبری در محیط بدون مرز اینترنت و مخابرات و به تبع آن صلاحیت کیفری در این محیط است؛ به گونه‌ای که برای ضابطه‌مندی فضای جهانی تبادل اطلاعات

1. The Resolution of the international congress of penal law in: International review of penal law, vol.70, no: 34, 1999, p: 896.

و آیین دادرسی جرایم سایبری و اتخاذ تدابیر پیشگیرانه نسبت به آنها جز از طریق همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای نمی‌توان اقدام مؤثری انجام داد؛ علاوه بر آن جرایمی هم که در سطح بین‌المللی رخ می‌دهد جرایم سازمان یافته هستند.

جلوه‌های عمده جرایم جهانی شده یا به تعبیر دیگر جرایم فراملی را که با انگیزه سودجویانه و یا خشونت‌آمیز ارتکاب می‌یابند می‌توان در قاچاق مهاجران، قاچاق مواد مخدر، قاچاق اشخاص، قاچاق اعضای بدن، قاچاق‌های گونه‌های نادر و حفاظت‌شده حیوانات، قاچاق آثار تاریخی و فرهنگی، تظهير درآمدها و سرمایه‌های مجرمانه و اعمال تروریستی و ... خلاصه کرد که در به بررسی مهم‌ترین آنها در این فصل پرداخته می‌شود (توحیدی فرد، ۱۳۸۸: ۳۹).

گفتار اول - جرم سایبری و جهانی شدن

در مجموع فناوری سایبری با وجود همه مزایایی که دارد، موجب تسهیل انجام اعمال خلاف قانون و رشد جرایم با استفاده از شیوه‌های جدیدتر شده است. همان‌طور که در مورد فناوری‌های دیگر هم صادق است، فناوری ارتباطی جدید از یک طرف امکان بهبود روابط انسانی را افزایش داده، و از طرف دیگر تهدیدهای تازه‌ای برای آن فراهم آورده است.

اینترنت هم مانند تمام زاینده‌های دنیای نوین چاقویی دو لبه است. هنوز دولت‌ها به دلیل سرعت رشد کمابیش غیرقابل پیش‌بینی اینترنت چه از حیث گسترده‌گی جغرافیایی و به خصوص از حیث شیوه‌های گوناگون انتقال اطلاعات و ایجاد تشکل‌های آزاد در اینترنت نمی‌توانند بر تمام ابعاد آن به طور کامل تسلط داشته باشند و این برای تمام آنان که می‌خواهند پیامشان را آزادانه به گوش دیگران برسانند هدیه‌ای فرخنده است. اما این فضا با امکاناتی که در اختیار مجرمان قرار می‌دهد، از یک سو ارتکاب جرایم را سهل‌تر می‌سازد و نسبت به دنیای فیزیکی خسارات بسیار بیشتری را وارد می‌کند و از سوی دیگر به لحاظ فرامرزی بودن آن و امکان ارتکاب جرم بدون نیاز به حضور فیزیکی مجرمان، تعقیب و پیگرد و در نهایت دستگیری آنها با مشکلات بسیاری همراه شده است.

این فضا به عنوان یک جهان مجازی تنها عیبش این است که نمی‌تواند یک نهاد قضایی مجازی داشته باشد، پس در چنین فضایی امکان اثبات هیچ اتهامی وجود ندارد. اینترنت دارای ساخت جهانی است و همین ویژگی مساله کنترل را آشکار می‌سازد. از این رو، همکاری‌های میان کشورها را در سطح بین‌المللی می‌طلبد. اما مادامی که یک رویکرد مشترک در میان ملت‌ها برای برخورد با جرایم و مجرمان اینترنتی وجود نداشته باشد، حتی اگر مجرمان شناسایی هم شوند، باز این شناس را خواهند داشت که آزاد بمانند و به کار خود ادامه دهند. رشد مداوم فن‌آوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، موارد جرایم محلی مرتبط با رایانه را، که به تدوین قوانین محلی توسط دولت‌ها نیاز دارد، نیز افزایش می‌دهد. قوانین ملی که برای رسیدگی به جرایم رایانه‌ای تعدیل شده‌اند، ممکن است لازم شود به نحو مؤثری به تقاضاهای خارجی برای کمک یا به گرفتن کمک از کشور دیگر پاسخ

بدهند. هنگام تدوین قوانین، هماهنگی با قوانین ملت‌های دیگر هدفی اساسی است؛ به علت ماهیت بین‌المللی و فرامرزی جرایم مرتبط با رایانه، همکاری بین‌المللی لازم است. به سازوکارهای رسمی بین‌المللی نیاز است تا حقوق حاکمیت کشورها محترم شمرده و در همکاری بین‌المللی تسهیل شود. برای این که کمک حقوقی متقابل با موفقیت انجام شود، جرایم و خلاف‌های بنیادی و اختیارات آیین‌نامه‌ای در یک حوزه قضایی باید با موارد مشابه در حوزه قضایی دیگر قابل تطبیق و هماهنگی باشد.

گفتار دوم - جرم پول‌شویی، فساد و جهانی شدن

فساد اداری جرمی است که معمولاً با سوء استفاده از قدرت همراه است. بر اساس «نظریه فرصت جرم»^۱ هدف از به دست گرفتن قدرت اساسی (اصلی) این است که فرصت‌های اساسی را جهت ارتکاب جرم‌های سودآور تأمین نماید که این فرض را که «قدرت فاسد است» اعتبار می‌بخشد. در تشخیص علل جرم‌های مورد بحث و سوء استفاده از قدرت می‌توان گفت در حالی که در مواردی ارتکاب این جرایم ناشی از طمع شخصی و ضعف شخصیت هستند، ولی اکثراً ناشی از شرایط دقیقاً به هم پیوسته اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است که وقوع چنین جرم‌هایی را تسهیل می‌کند چنین شرایطی ممکن است نیاز به اصلاح داشته باشد.

فساد اداری ممکن است فراملی یا محلی باشد. به طور معمول، برای کارمندان دولتی آسان‌تر و امن‌تر است که مبالغ بالایی از پول به دست آورده را به جای معاملات محلی در معاملات بین‌المللی به کار برند. حتی اگر یک کلاهبرداری توسط یکی از یا مقامات بلند پایه در یک کشور صورت گیرد، لزوم انتقال پول‌ها به آن طرف دریاها یک عامل بین‌المللی را می‌شناساند. بنابراین گزارش بر جنبه‌های فراملی فساد اداری تأکید و توجه می‌نماید، در حالی که از این نکته هم غافل نیست که در بعضی از شرایط هم مبالغ بسیار زیادی می‌تواند در سطح ملی حیف و میل شود.

خطراتی که سبب فساد اداری به وجود می‌آیند توسط رابطه دو جانبه آن با جرم سازمان یافته فراملی بزرگ‌تر و بدتر می‌شوند. در جهان در حال تغییر و تحول و لازم و ملزوم موجود، نتایج درازمدت این رابطه شایسته توجه و اقدام است. همکاری بین‌المللی با توجه به پیچیدگی و انعطاف پذیری گروه‌های سازمان یافته مجرمانه فراملی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این مطلب پذیرفته شده که یک هدف عمده هر استراتژی برای بی‌اثر کردن تأثیر جرم سازمان یافته باید کنترل فساد اداری و قطع ارتباط و پیوستگی جرم سازمان یافته با مقامات سیاسی و عدالت کیفری باشد. ارتشای کارمندان اداری، سیاستمداران با نفوذ و کارکنان بنگاه‌های خصوصی ابزار خاصی است که توسط جرم سازمان یافته و برای اطمینان از حمایت و فرار از توقیف به کار گرفته می‌شود، کما اینکه برای جلوگیری از شکست فعالیت‌های بین‌المللی آن مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین توجه به تعریف پول‌شویی یعنی اختفای منبع غیرقانونی درآمدهای ناشی از یک جرم، رابطه دیگر فساد اداری و جرم سازمان یافته را کاملاً روشن می‌کند. در کلاهبرداری‌های بزرگ از صندوق‌های عمومی، کارمندان مرتکب جرم

1. Opportunity theory of crime

غالباً مشتاقانند که اموالی را که از این طریق به دست آورده‌اند از کشف شدن محفوظ نگه دارند و از تبدیل آنها در جو سیاسی که ممکن است سبب آسیب پذیری این پول‌ها و در نتیجه منجر به مصادره گردد، خودداری می‌کنند.

فساد اداری همواره یکی از ابزارهای مناسب جرم سازمان یافته و یکی از اجزای استراتژی تجاری و طراحی آن بوده است. پولی که به عنوان رشوه پرداخت می‌شود، توسط مدیران جرم سازمان یافته سرمایه‌گذاری خوبی تلقی می‌گردد که هزینه‌ای موجه برای انجام تجارت بوده و شانس موفقیت را افزایش می‌دهد، در حالی که حتی خطرهای توقیف، تعقیب، حبس و خسارت‌های بعدی ناشی از اجرای موفق قانون را کاهش می‌دهد (بسیونی، ۱۳۸۸: ۸۸). در مبارزه با علیه جرایم فراملیتی تقویت همکاری بین‌المللی ضروری است.

در حالی که شرکت‌های تبهکار به نحو موثری مشغول فعالیت در ورای مرزهای جغرافیایی، زبانی و حقوقی هستند مسئولان عدالت کیفری به سختی می‌کوشند به همکاری حتی آهسته، ناقص و غیر کافی دست یابند. نظام‌های حقوقی خشک و انعطاف ناپذیر با روش‌های کهنه و منسوخ مانع از تغییر می‌شوند، در شرایطی که تبهکاران انعطاف پذیر روز به روز در نظام اقتصادی جهان و جوامع ملی نیرومندتر می‌شوند. اگر تبهکاران فراملیتی سریع‌تر از دولت‌ها خود را با محیط متغیر جهانی تطبیق دهند، تبهکاران نیرومندتر خواهند شد، کنترل بیشتر منابع را به دست خواهند آورد و از جیب جوامع قانون‌مدار به درآمدهای کلان دست خواهند یافت.

برخلاف دولت‌ها که باید حکومت قانون را رعایت کنند، تبهکاران محدودیت‌های اخلاقی یا حقوقی ندارند. از این گذشته، بهبودهای غیرقابل تردیدی در دستیابی به همکاری بین‌المللی در مسائل جنایی در حال شکل‌گیری است. با وجود این، ایجاد بهبود شدید در سرعت، سهولت و فراوانی همکاری فرامرزی مدت‌ها است که به تأخیر افتاده است. اگر قرار باشد جرایم فرامرزی به نحو موثری کنترل شوند، شیوه استرداد، کمک دو جانبه، ضبط دارایی و سایر شکل‌های همکاری بین‌المللی باید تحول یابند و این کار با سرعت بیشتری انجام شود. در خصوص مبارزه علیه پول‌شویی هم بایستی کشورها موارد ذیل را رعایت و به کار بندند: جرایم پول‌شویی را چنان که در کنوانسیون‌های سازمان ملل موجود است تعریف کنند. برای بهبود گردآوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات در سطح جهانی از جمله درباره تجارت و شیوه‌های دیگر ارسال پول هماهنگی بیشتری ایجاد کنند.

تضمین کنند مسئولان داخلی اختیارات گسترده کافی برای تحقیق درباره جرایم پول‌شویی داشته باشند. تضمین کنند ارایه یاری حقوقی دو جانبه به شرایط بیش از حد دست و پا گیر و محدودکننده مشروط نشود. به مسئولان مربوطه آموزش و اطلاعات بهتر داده شود و همکاری داخلی را تشویق کنند. برای تضمین این که خلافکاران نتوانند از روش‌های جدید پرداخت برای مقاصد پول‌شویی سوء استفاده کنند، از مقررات هماهنگ بین‌المللی استفاده کنند.

گفتار سوم - جرم قاچاق مواد مخدر و جهانی شدن

امروزه مسئله‌ی قاچاق مواد مخدر یکی از چالش‌های مهمی است که در قرن بیست و یکم رو در روی بشریت قرار گرفته است. به موازات پیشرفت جوامع و توسعه فناوری، این پدیده نیز به طور روزافزون پیچیدگی یافته، به نحوی که تبعات سوء آن نگرانی آحاد مردم و مسئولان کشورهای مختلف و سازمان‌های ذیربط بین‌المللی را موجب شده است. پیشرفت‌های فناوریک و امکانات مادی تمدن جدید، با تسهیل تولید و قاچاق مواد مخدر، در ابعادی گسترده، باعث بوجود آمدن مشکلات روحی و روانی شدیدی برای جوامع مختلف به بار آورده است (فلاح، ۱۳۸۰: ۳). قاچاق مواد مخدر پدیده‌ای چند وجهی است که همه ارکان اساسی جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد، لذا مبارزه با آن نیز مستلزم به کارگیری همه ظرفیت‌های موجود است. برخورد جدی و اصولی با این پدیده، جز از طریق همکاری فراگیر میسر نیست. مقابله با قاچاق مواد مخدر و مهار و کنترل اعتیاد نیاز مبرم به جنبشی اجتماعی و مردمی دارد.

هزینه مادی فراوانی صرف این مبارزه می‌شود و فشار روانی زیادی بر جامعه وارد می‌نماید. یکی از عواملی که مسأله را بغرنج‌تر می‌کند حضور قاچاقچیان در این مسأله است. قاچاقچیان به دلیل آنکه در کنترل قرار ندارند و به طور غیرشفاف و ناپیدا عمل می‌کنند نقش برهم زننده هر نوع برنامه‌ریزی و اقدام عملی را ایفا می‌کنند. لذا بایستی دولت‌ها چه در سطح ملی و چه در سطح بین‌المللی اقداماتی را در جهت پیشگیری و مجازات این جرم به عمل آورند.

گفتار چهارم - جرم قاچاق تسلیحات و جهانی شدن

جنایات سازمان یافته فراملی از مهم‌ترین معضلات جامعه بین‌المللی در قرن بیست و یکم محسوب می‌شوند. این جنایات توسط گروه‌های جنایی سازمان یافته که واجد سه عضو یا بیشتر، وحدت فرماندهی، نظم شدید با ضمانت اجراهای بی‌رحمانه و اهداف مالی و مادی هستند، ارتکاب می‌یابند. یکی از خطرناک‌ترین فعالیت‌های گروه‌های مزبور، تولید غیرقانونی و قاچاق تسلیحات است.

جامعه بین‌المللی خیلی دیر به فکر مبارزه جدی با قاچاق تسلیحات افتاده است. اگر جامعه بین‌المللی به موقع پاسخ مقتضی به قاچاق تسلیحات می‌داد، شاید خیلی از عملیات تروریستی به وقوع نمی‌پیوست. برخی از نویسندگان قبل از عملیات تروریستی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ در ایالات متحده آمریکا، به روشنی اشتغال طالبان افغانستان را به قاچاق تسلیحات گرم با همکاری پاکستان در قالب شبکه‌های جنایی، یادآوری کرده بودند. به طوری که اگر در سال‌های گذشته با این نوع قاچاق‌ها مقابله جدی و موثر صورت می‌گرفت، احتمالاً حوادث ۱۱ سپتامبر در آمریکا روی نمی‌داد.

در طول جنگ سرد، تجارت غیرقانونی تسلیحات گرم، امری سیاسی تلقی می‌شد و از جانب برخی دولت‌ها به عنوان یکی از اصول سیاست خارجی اعمال می‌گردید. به ویژه در دهه ۱۹۸۰ شیوه‌های مورد استفاده و افراد مرتکب قاچاق تسلیحات، عوامل و ابزارهای دولت‌ها محسوب می‌شدند. پس از جنگ سرد، قاچاق تسلیحات

گرم دیگر به عنوان ابزار سیاست خارجی دولت‌ها محسوب نمی‌گردد؛ بلکه انگیزه‌های مادی و تحصیل منفعت بر جنبه سیاسی آن غلبه یافته است. غیر سیاسی شدن قاچاق تسلیحات خود بهترین عاملی بوده که دولت‌ها را مصمم به برخورد با این موضوع کرده است (فیثیان، ۲۰۰۰: ۳۴).

نتیجه گیری

جهانی شدن به عنوان یکی از پیچیده‌ترین پدیده‌های قرن بیستم می‌باشد و با توجه به پیامدهای متنوع آن دولت‌ها و شهروندان کشورها در مقابل آن بی‌اعتنا نیستند. جهانی شدن علاوه بر این که جزء نیازهای ضروری جوامع امروزی بشر محسوب می‌شود، پدیده‌ای اجتناب ناپذیر هم می‌باشد و در تمامی ابعاد رشد و گسترش یافته است. اما امروزه جهانی شدن حقوق کیفری و پیشگیری از بزهکاری در حوزه جهانی، مقوله‌ای مهم برای تمامی کشورها می‌باشد، همان طور که جهانی شدن در بعد حقوقی آثار مثبتی به همراه داشته، آثار منفی هم در پی داشته است، یکی از آثار منفی جهانی شدن، ظهور برخی جرایم است که به جرایم ملی - محلی خاص هر منطقه یا کشور افزوده شده از جمله ترور یسم، قاچاق انسان، قاچاق مواد هسته‌ای و ... که اتخاذ تدابیر پیشگیرانه نسبت به آنها جز از طریق همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای میسر نمی‌باشد. جلوه‌های عمده جرایم جهانی شده را می‌توان در قاچاق مهاجران، مواد مخدر، قاچاق اعضای بدن، قاچاق انسان، قاچاق مواد هسته‌ای، ترور یسم، جرایم سایبری، پول شویی و فساد اداری خلاصه نمود.

جرایم سازمان یافته به علل گوناگون از جمله گروهی بودن ارتکاب جرم، عدم توازن میان امکانات بازدارنده و امکانات مجرمان سازمان یافته، گسترش موضوعات مجرمانه، بالا بودن درآمد فعالیت مجرمانه و کاهش هزینه ارتکاب این فعالیت‌ها، خلاهای قانونی و عدم انطباق قوانین سنتی با جرایم مربوط در حال گسترش هستند. با توجه به آثار زیان‌بار جرم سازمان یافته و تهدیدات ناشی از آن علیه جامعه جهانی، به ویژه جرایم سازمان یافته فراملی تا کنون اقدامات مختلفی برای مبارزه با این جرم در عرصه بین‌المللی صورت گرفته است. افزایش تعاملات منطقه‌ای و جهانی میان دولت‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات باعث شده تا آثار رفتارهای مجرمانه ارتکابی محدود به کشور محل وقوع جرم نباشد، بلکه آثار مخرب آن به سایر کشورها نیز تسری یابد. در چند سال اخیر تعداد کمی از کشورها بحث درباره وضع قوانینی در این زمینه را مورد بررسی قرار داده‌اند و با توجه به این که در جرم‌شناسی ویژگی‌های خاصی برای جرم سازمان یافته برشمرده شده است اما در حقوق داخلی کشورها، این ویژگی‌ها کمتر لحاظ شده است و فقط جرایم ارتکابی توسط اعضای یک گروه منسجم، جرم سازمان یافته محسوب می‌شود و وقتی جنبه فراملی پیدا می‌کند، نگاه جهانی را متوجه خود می‌سازد.

جرم سازمان یافته با هدف کسب سودهای کلان و نفوذ و کسب قدرت اقتصادی و سیاسی باعث اختلال در اقتصاد و اخلاق و امنیت جامعه می‌شود. سازمان‌های مجرمانه برای ارتکاب جرایم سازمان یافته به صورت سلسله مراتب عمل می‌کنند. اندازه و حجم فعالیت‌های مجرمانه در جرایم سازمان یافته فراملی بیشتر است و وجود سرمایه گسترده و سطح بالای سوددهی و ارتباطات گسترده با گروه‌های مشابه خارجی، آن را از جرایم

سازمان یافته ملی متمایز می‌سازد و همین طور قدرت تأثیرگذاری آنها در فعالیت‌های مربوطه بیشتر و به صورت شبکه‌ای و برنامه‌ریزی شده می‌باشد. بدین جهت، جامعه جهانی احساس ناامنی کرده و واکنش مؤسسات بین‌المللی و جامعه بین‌الملل نسبت به جرایم ارتكابی، رو به افزایش است. به همین سبب جرایم ملی رویکردی بین‌المللی به خود گرفته و به جرایم بین‌المللی تبدیل می‌شوند.

تبهکارانی که زمانی فقط به اعمال مجرمانه در سرزمین خود مشغول بودند از سهولت خروج از مرزهای کشورها و علوم و فناوری جدید استفاده نموده‌اند و وارد صحنه منطقه‌ای یا جهانی شده‌اند که باعث ناامنی بیشتر جوامع بین‌المللی شده است.

تحقق نسبی حقوق کیفری مشترک و به تبع آن جهانی شدن پیشگیری از بزهکاری، بر اساس اصول مشترک بین دولت‌ها، اندیشه‌ای است عملی اما با مشکلاتی نیز مواجه است و محدودیت‌هایی دارد که از آن جمله می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: اولاً جهانی شدن مقابله با بزهکاری با استقلال سیاسی کشورها، اصل صلاحیت سرزمینی و ابعاد جهانی شدن مغایر می‌باشد و باعث آشفتگی در نظم حقوقی و حقوق حاکمیت و حقوق اشخاص می‌شود که این نابسامانی در حوزه مقررات حقوقی مانع بزرگی در روند توسعه نظام جهانی حقوق کیفری می‌باشد، این عوامل ناهماهنگ شامل تعدد منابع قانونگذار و ابهام برخی از قواعد حقوقی می‌باشد. فرایند جهانی شدن مقابله با بزهکاری در جهانی مملو از تنوع فرهنگی و تعدد نظام‌های حقوقی شکل می‌گیرد. حقوق کیفری و آیین دادرسی هر کشور بیانگر فرهنگ آن کشور می‌باشند؛ زیرا حقوق هر کشور از عرف‌های پذیرفته شده مردمان همان کشور به وجود آمده است و همان گونه که فرهنگ‌های هر کشوری متفاوت از کشور دیگر است، قواعد و اصول حقوقی هر کشوری هم متفاوت است. غرور ملی، تعصب و حس ناسیونالیستی ملت‌ها از جمله عواملی است که به دولت‌مردان اجازه نمی‌دهد به راحتی قوانین ملی و داخلی خود را رها کنند. تمایل هر کشور برای به کرسی نشاندن قانون کشور خود و بیان این که نظام حقوقی آن کشور کامل‌ترین نظام حقوقی است، مانع دیگری بر سر راه جهانی شدن پیشگیری از بزهکاری می‌باشد. پراکندگی قوانین و منابع مختلف حقوقی و چشم‌پوشی از آنها به آسانی میسر نیست که این هم یکی از موانع می‌باشد.

فهرست منابع

- بسیونی، محمدشریف و وتر، ادوارد (۱۳۸۸) در آمدی بر درک جرم سازمان یافته و مظاهر فراملی آن، ترجمه محمد ابراهیم شمس ناتری: انتشارات میزان.
- توحیدی فرد، محمد (۱۳۸۸) فرایند جهانی شدن حقوق کیفری، رساله دکتری دانشگاه تربیت مدرس.
- حر عاملی، محمدبن حسن (بی تا) وسائل الشیعه، ج ۱۸، ابواب حد سرقت، باب ۲۰، ج ۱.
- سلیمی، صادق (۱۳۸۲) جنایات سازمان یافته فراملی: انتشارات صدرا.
- شمس ناتری، محمد، ابراهیم (۱۳۸۰) بررسی سیاست کیفری ایران در قبال جرایم سازمان یافته

- با رویکرد به حقوق جزای بین‌المللی، رساله دکتری: دانشگاه تربیت مدرس.
- فلاح، محمد (۱۳۸۰) گزارش جهانی مواد مخدر سال ۲۰۰۰، تهران.
- کی‌نیا، محمد (۱۳۷۴) روانشناسی جنایی: انتشارات رشد.

Abense, organized crime in Aamerica, 2nded. ohio 18 cincinneti, 1989, p:5.

Abadinsky, Howard, organized crime, 6thed. Belmont, U.S.A, wadseorth 2000, p:5.

Bassiouni, M.cherif and Edvardo vetere, organized crime transnational publish-er, New York, 1998, p: xx vii

convention against transnational organized crimes, 2000, Art.2.

Dnald. Rcessy, Theft of the nation, New York, Evqn stone, 1969, p:304.

Karta, t, cpnt rolling the black and gray markets is small arms in south Asia, Jef-frey, b, klare m. t, eds, light weapons and civil conflit: controlling the tools of violence little field: Lanharm, Maryland rowman 1999.

Oliverio, Annamarie and Lauderdale pat: Terrorism as Deviance or social con-trol, SAGE publication, London, thousand oaks and New Delhi, 2005, p: 157.

Organized crime in America, Lyman and potter, 2000, p:7, Finckenaver, 1995, p:3, Abadinsky 2000, p:5.

Phythian, m, the illicit arms trade, cold war and post- cold wars, crime, law social change, vol 33, march 2000, nos 1-2, Kluwer academic publisher, p:34.

The Resolution of the international congress of penal law in: International review of penal law, vol.70, no: 34, 1999, p: 896.

United Nations convention against transnational organized crimes, Art.2, par. B